

In de supermarkt een pak Twickel-melk kopen. Of een Twickel-kaasje. Afkomstig van landbouwbedrijven die energieneutraal zijn en volledig in harmonie opereren met de natuur. Het lijkt fantasie maar als het aan de Landbouwcommissie ligt, wordt het realiteit. Een gezamenlijk toekomstplan moet het fundament onder de landbouw verstevigen.

Collectief de boer op voor gezonde boterham en biodiversiteit

AUTEUR
Martin Steenbeeke

LANDBOUW

Het begrip duurzaam heeft betrekking op economische, ecologische en cultuur-historische aspecten. De afgelopen vijf decennia is het aantal agrarische pachters gedaald van 150 tot 50. Hun bedrijven zijn onderdeel van een prachtig landgoed, maar dit karakteristieke coulissenlandschap met de houtwallen en verspreid liggende kavels is nadelig voor een efficiënte bedrijfsvoering. Tegelijk wordt de (intensieve) landbouw in Nederland verweten bij te dragen aan negatieve ontwikkelingen, zoals afname van de biodiversiteit en verzuring van natuurgebieden. De Landbouwcommissie heeft zichzelf de vraag gesteld hoe pachters in de toekomst een gezonde boterham kunnen verdienen én tegelijk de natuurwaarde op Twickel verbeterd kan worden.

Pittige discussies

Onder voorzitterschap van Edwin Hecker (bureau Schuttelaar en partners) hebben de pachters Walter Truitman en Henk Ter Keurs, rentmeester Egbert Jaap Mooiweer en adjunct-rentmeester Hans Gierveld (Stichting Twickel) en de externe leden Harald Droste en Annemie Mattheeuws het afgelopen jaar met verschillende partijen gesproken. Hierbij zijn volgens Hecker "pittige discussies" gevoerd, want om de voorgestelde ideeën te kunnen realiseren is een intensieve samenwerking tussen pachters, pachterscommissie en Stichting Twickel noodzakelijk. Maar sporen van de vroegere hiërarchische relatie tussen landbezitter en landbewerker zijn nog steeds aanwezig en zorgen voor een sluimerend wantrouwen,

zo is gebleken uit interviews met pachters. "Wij als pachters moeten het doen, mét steun van Twickel en hierbij is vertrouwen nodig", concludeert voorzitter Jeroen Groeneveld van de pachterscommissie.

Het rapport van de Landbouwcommissie concentreert zich op drie thema's. Verwaarding, Biodiversiteit & bodemkwaliteit en Energie. Om meer waarde te creëren kunnen de pachters en stichting Twickel een aantal dingen doen. Afzonderlijk kunnen melkveehouders een hogere melkprijs bedingen door de bedrijfsvoering te verduurzamen. Gezamenlijk kunnen zij producten op de markt brengen, zoals melk en kaas. Nu verdwijnt de melk van Twickel anoniem in een grote melkplas, terwijl het landgoed geassocieerd wordt met kwaliteit. Bovendien opereren Twickelpachters naar verhouding extensiever dan elders in het land en hebben ze meer oog voor duurzaamheid. Deze waarde komt nog niet tot uitdrukking in de prijs die pachters voor hun producten ontvangen. Het is dan wel noodzakelijk dat dit 'unieke verhaal' beter verteld wordt. Nu is de landbouw in de communicatie van Twickel onderbelicht. De bekendheid van Twickel kan vergroot worden door (meer) activiteiten voor bezoekers en recreanten te organiseren. Wanneer Twickel als merk gelanceerd is, kunnen andere producten toegevoegd worden, zoals worst en paddenstoelen. Een idee om gezamenlijk stierkalveren af te mesten en het vlees onder het label van Twickel te verkopen, stuit op teveel praktische hobbels.

Gezamenlijk optrekken

Er is momenteel al veel aandacht voor biodiversiteit en bodemkwaliteit. 85 % van de pachters heeft aangegeven hier mee bezig te zijn, maar om dit te bestendigen is het wel nodig dat de zorg voor de flora, fauna en bodem iets oplevert voor

de Twickelpachter. Hiervoor is monitoring noodzakelijk maar dat gebeurt nu nog onvoldoende. Het in kaart brengen van de situatie is nodig om te weten hoe Twickel er als geheel voor staat, wat de gevolgen van maatregelen zijn en om het resultaat aan andere partijen (banken, afnemers, overheden) te kunnen presenteren. Dan is het mogelijk om bij de Rabobank een rentekorting te krijgen of een hogere melkprijs van FrieslandCampina. Om focus aan te brengen in alles wat onderzocht wordt, stelt de Landbouwcommissie voor om één dier of insect te gebruiken als symbool voor de stand van de biodiversiteit op Twickel. Geopperd zijn de patrijs, steenuil en strontvlieg. Door gezamenlijk op te trekken richting waterschap, gemeenten en provincie hebben pachters een grotere kans om een overheidsbijdrage te ontvangen voor de maatregelen die ze op hun bedrijf nemen.

Net als overal in Nederland staan pachters voor de taak om hun energieverbruik te verminderen en te verduurzamen. Veel pachters hebben al energiebesparende maatregelen genomen en uit een enquête blijkt dat vrijwel alle pachters meer willen doen om hun energierekening te verlagen. Er is vooral interesse voor dubbel glas, ledverlichting in de stal en isolatie van het woonhuis. Ook kan de restwarmte van melk beter benut worden. Voor de opwekking van duurzame energie wordt allereerst gedacht aan zonne-energie. Er zijn al bedrijven met zonnepanelen maar er is nog veel dakoppervlak beschikbaar. Ook is er op en rond het erf voldoende ruimte voor de aanleg van bodemwarmtewisselaars en (kleine) windmolens. Mogelijk kan er een eigen energiecoöperatie opgezet worden.

Klein beginnen

Het bestuur van Stichting Twickel gaat nu samen met de pachterscommissie bekijken welke voorgestelde plannen als eerste opgepakt gaan worden. Deze moeten door werkgroepen verder worden uitgewerkt. "Dit rapport is een soort tussenconclusie", vatte stichtingsvoorzitter Maurits van den Wall Bake samen. De Landbouwcommissie adviseert om klein te beginnen en pachters niet te dwingen deel te nemen. 'Verleiden in plaats van verplichten' luidt het credo.

Bedrijfsbezoek bij Erve Oelhorst.

Al is de (natuurinclusieve) richting waarin Twickel de landbouw wil laten bewegen, wel duidelijk en dit zal links en rechts terugkeren in cont(r)acten met pachters. "Dit plan biedt veel kansen, maar het moet wel uitgevoerd worden", hield voorzitter Edwin Hecker de pachters voor. Een enkeling reageerde sceptisch ("eerst zien, dan geloven") want is het niet zo dat eerdere vergelijkbare plannen in een la zijn verdwenen? Dat klopt, beaamde Hecker, maar dit plan heeft een grotere kans van slagen door de 'timing'. "Minister Schouten, FrieslandCampina, de Rabobank en Europa; allen bewegen zich richting een duurzame landbouw. Het komt allemaal bij elkaar." Zijn verhaal werd onderstreept door Wiebren van Stralen van FrieslandCampina. De koers van de zuivelgigant is meer verlegd richting duurzaamheid. "De markt vraagt niet, maar schreeuwt om duurzaamheidsconcepten". En FrieslandCampina hecht veel waarde aan biodiversiteit. Het bedrijf is bereid om agrariërs die goed scoren op het gebied van zelfvoorzienendheid, emissies en natuur en landschapsbeheer voor hun inspanningen te belonen. Via het Planet Proof-programma krijgen melkveehouders een premie bovenop hun melkprijs. Bemoedigend is dat Twickelpachters hiervoor relatief sneller in aanmerking komen dan een gemiddelde melkveehouder.

Ook in de stal is meten weten. Pachter Henk ter Keurs controleert de drinkautomaat voor kalveren.

Biologische geitenhouderij Vliet verwerkt al eigen geitenmelk tot verse zuivel.